

BARNE- OG FAMILIEDEP. INNVANDR	336.01
11 NOV 2005	
SPESIDEN	TEGN.

Fellestjenesten
1757 Halden
Tlf.: 69 21 50 00 Fax: 69 21 50 02.

Barne- og familie- departementet
Postboks 8036 Dep (post)
0030 Oslo

2005/03580
- 243

Høgskolen i Østfold

Deres ref.: 200502756-/ACDS

Vår ref.: 05/01079/bgl/008

Dato: 7.november 2005

Høring: Forslag til revidert rammeplan for barnehagen

Høgskolen i Østfold viser til brev datert 7. september 2005 med invitasjon til å uttale seg om Forslag til revidert rammeplan for barnehagen.

Saken har vært vurdert ved Avdeling for lærerutdanning, førskolelærerutdanning. Høgskolen har følgende synspunkter og merknader til høringsdokumentet.

Innledning

Høgskolen finner det positivt at det legges opp til en kortere rammeplan for barnehagen. Vi mener også det er positivt at temahefter skal følge med planen.

Når det gjelder høringsnotatets struktur og innhold savner vi den helhetstenkning som rammeplanen fra 1995 i større grad bærer preg av. Innholdsmessig savner vi blant annet en del vesentlige samfunnsmessige og faglige aspekter ved barnehagen. Høringsnotatet synes i liten grad å befeste barnehagen som en profesjonell institusjon der det er nødvendig med spesifikk fagkompetanse.

Videre mener vi det er viktig at planutkastets helhetssyn på barn må gjennomsyre hele planen. Planen bør skrives om slik at det kommer tydelig frem at barnet ses som en medskaper av kunnskap og kultur, og at den tar utgangspunkt i en klar bevissthet og tydeliggjøring av at barna har med seg erfaringer, interesser og kompetanser til barnehagen. Planen må se kommunikasjon og læring både som et kroppslig og intellektuelt anliggende. I tillegg må planen understreke de voksnes rolle som lyttende, fortolkende og utfordrende i barnas kunnskaps- og kulturskaping.

Vi ser fram til at høringsutkastet revideres og bearbeides videre slik at den endelige rammeplanen for barnehagen gir klarere føringer for barnehagens innholdsmessige virksomhet.

Kommentarer til høringsutkastet

Høgskolen har valgt å konsentrere sine kommentarer til følgende sentrale områder

- Førskolelærerens rolle
- Det flerkulturelle aspektet
- Barn og barndom
- De voksne i barnehagen
- Læringssyn
- Rammeplan eller læreplan?
- Estetiske fagområder
- Natur, miljø og teknikk

Førskolelærerens rolle

I kap. 1.1 Barnehagens overordnede oppgaver, er det flere steder skissert "barnehagen skal...."

I sitt arbeid i barnehagen har førskolelærerne spesielt pedagogisk og administrativt ansvar både i forhold til enkeltbarn, barnegrupper og det øvrige personale i barnehagen.

I den forbindelse mener vi det er av vesentlig betydning å presisere *førskolelærernes ansvar* i forhold til å arbeide mot måloppnåelse " barnehagen skal...."

I arbeidet mot måloppnåelse har førskolelærerne et spesielt ansvar for

- å tilrettelegge for, og gjennomføre gode dialog-, refleksjons- og analytiske prosesser knyttet til barns medvirkning, omsorg, barns lek og barnehagen som læringsmiljø
- å tilrettelegge for, og gjennomføre dialog med barn på deres egne premisser
- å tilrettelegge for, og gjennomføre forskning på egen praksis, knyttet til nyere læringsforståelse og læringsprosesser, forankret i moderne syn på barn og i tråd med menneskerettstenking
- å gi adekvat psykisk omsorg for barn fra ulike familier og kulturer

Det flerkulturelle aspektet

Når det gjelder det flerkulturelle aspektet, er det problematisk at rammeplanen i så stor grad understreker den kristne formålsparagrafen. Når verdiene blir knyttet til kristendommen, mener vi det allerede er dannet en kløft selv om verdiene er gjenkjennelige for andre religioner også. Dette kunne vært knyttet mot demokratiske grunnverdier.

At det gjentatte ganger understrekes at personalet skal samarbeide med foreldrene synes vi er noe overflødig. Det viktigste er å få understreket at det primære er å se barnehagen som en pedagogisk institusjon for alle barn i Norge.

Det snakkes også om kultur som noe fast og endelig. Det sies om personalet at de er kulturformidlere. Kulturformidlere av hva? Av norsk kultur? Sin egen kultur? Barnehagens kultur? Forskjellige kulturer? Kultur som kunst?

På side 14 i planen sies det at personalet må være bevisst sitt eget kulturelle og verdimesige ståsted og at det er viktig å møte foreldre fra ulike kulturer, men også huske på at man skal være tydelig i egen yrkesrolle og kompetanse. Det understrekes stadig at man skal møte det enkelte barn og familie ut fra den enkeltes kulturelle bakgrunn. Dette kan oppfattes som at planen signaliserer at Norge og spesielt barnehagen er et monokulturelt samfunn med innslag av enkelte mennesker som representerer noe annet.

På side 7 i planen står det at det norske samfunnet består av ulike grupper mennesker med ulik kulturell bakgrunn. Dette gjenspeiler seg ikke i planen forøvrig. Når vi leser planen med flerkulturelle briller, opplever vi at den verken gjenspeiler den virkelighet som vi lever i eller inkluderer alle barn.

Kulturbegrepet fremstår som et noe unyansert begrep. I kap. 5 under punktet "Barnehagen som kulturarena" antyder planen en noe videre forståelse av kultur, men den er lite synlig i planen forøvrig.

Barn og barndom

Det er positivt at rammeplanutkastet i kap. 2.1 Barn og barndom, sier eksplisitt at man tar utgangspunkt i et helhetssyn på barn, at man ser barn som sosiale aktører i forhold til egen læring og at man er opptatt av samspillet betydning for barna. Dette er i tråd med barnehagens tradisjonelle tilnærming.

Videre er det bra at man understreker at barna i barnehagen er forskjellige, og at tilpasning av rammeplanen derfor er nødvendig. Likeledes er det av stor betydning at barndommen ses som en livsfase med egenverdi.

Disse positive signalene følges imidlertid ikke tilstrekkelig opp i resten av planen. Vi mener at det er betenkelig, med det skisserte synet på barn og barndom i kap. 2, å utarbeide egne mål for barna (kap. 6) selv om departementet anser dette for å være prosessmål. Når man setter opp slike mål for barna, forsvinner barnet som subjekt. Man blir sittende igjen med barnet som objekt for de voksnes arbeid, selv om det i planens generelle del tydelig står at man *ikke* ønsker en slik tingliggjøring av barna. Vi frykter at kap. 6 blir mer styrende enn den generelle delen, og kommer til å overskygge de gode intensjoner i kap. 2.1.

De verbale barna

Etter vår mening forholder planen seg i for stor grad til barn man kommuniserer verbalt med. De aller yngste barna (1-2 åringene) og barn av annen etnisk opprinnelse enn den norske, blir borte i teksten. Pr. dags dato er 25 % av barna i barnehagen under tre år. Tallet er anslått til å stige i tiden fremover. Utkastet sett under ett tar ikke høyde for dette. Vi reagerer på dette og mener det er uholdbart. Småbarnas kroppslige, sosiale stil må gjenspeiles i teksten, selv om vi ikke ønsker en opplisting av hva man skal gjøre med barn under og over tre år. Dette kan gjøres ved også å tenke småbarna når man skriver om fagområdene. Det samme gjelder barn med annen etnisk bakgrunn enn den norske, der det norske verbalspråket ikke er erobret ennå.

Mangelbarna

På tross av de gode intensjonene skissert i kap. 2.1, blir det tegnet et bilde av barn (særlig i målformuleringene i fagområdene) som om de er uten erfaringer og kompetanser. Noe som etter nyere forskning verken stemmer når det gjelder barn under eller barn over tre år. Det er nok å nevne nyere småbarnsforskning som finner at barn under tre år har egne intensjoner, at de skaper jevnaldningskultur, at de har etiske forestillinger, at de er medskapere i egne læreprosesser og at de er meget interessert i verden omkring seg, enten det gjelder kunstuttrykk eller mer naturvitenskapelige elementer. Og: de sitter overhode ikke og venter på at noen skal tilrettelegge verden for dem. De er klare til å erobre verden nesten hver ledige time på dagen.

Med hensyn til selve målformuleringene for barna, synes de å være noe instrumentelle, uten store åpninger for opplevelsens egenverdi eller barnas egne kompetanser.

De voksne

Som en konsekvens av at man i så vidt liten grad vektlegger barna egenkompetanse, forstørres de voksnes betydning. De voksne i barnehagen bør ikke inviteres til å bli en slags formidlingspedagoger, men heller inviteres til å *lytte til, prøve og forstå og utfordre barnas tanker, intensjoner og handlinger, enten disse er verbale eller kroppslige*. Det er dette de voksne faglighet handler om; å være medskaper sammen med barnet, av kunnskap og kultur i den enkelte barnehage. Dette krever en bred og sammensatt kompetanse som ikke på noen måte reduserer betydningen av at de voksne kjenner og forholder seg aktivt til alle fagområdene i barnehagen.

Kompetansekravene økes når man må skape kunnskap og kultur sammen *med* barn, i stedet for å skape kunnskap og kultur *for* barn. Når vi så i tillegg tar høyde for at barn er forskjellige hva gjelder kjønn, etnisitet, religiøs tilknytning, familieforhold, alder og interessefelt, ser vi tydelig at de voksne står overfor store utfordringer. Dette bør rammeplanen speile, og ikke dekke til!

Læringssyn

Rammeplanutkastet synes å ha et noe snevert syn på læring. For eksempel:

1. Utkastet ser ikke ut til å legge vekt på de mer opplevelsesmessige aspektene ved barnehagelivet. I målene for barna fokuseres det utelukkende på kunnskaper og ferdigheter.

2. Utkastet ser ut til å tenke at de ulike fagområdene er instrumenter for noe annet. Det virker ikke som om barns erfaringer med musikk, natur, litteratur osv kan ha verdi i seg selv. Uten at man behøver å tenke hva det skal føre til senere i livet, for skolegang osv.
3. Utkastet ser ut til å anta at barna skal hente kunnskaper utenfra og ta dem opp i seg. At det som skal læres ligger utenfor barnet, så å si, og at det er de voksnes oppgave å hjelpe barnet til å ta dette opp i seg.
4. Utkastet konsentrerer seg om læring som en intellektuell prosess, og overser dermed at barna opplever og forstår verden også kroppslig. I den grad det går an å skille kropp og intellekt. Vi ser barna som medskapere av kunnskap. Det vil si at kunnskaper er noe barna sammen med andre konstruerer ut fra erfaringer og opplevelser. Denne prosessen er, litt forenklet sagt, både kroppslig og intellektuell.

Rammeplan eller læreplan?

Det er nærliggende å se kap. 6 i rammeplanutkastet i sammenheng med fagplandelen i høringsutkastet til læreplan for skolen. I kap. 6 er fagområdene som skal være representert i barnehagens innhold listet opp og omtalt hver for seg. I skolens fagplan del omtales de enkelte fag og hva elevene skal lære i de ulike trinn. Likhetene i oppbyggingen av de to planene gjør det naturlig å se høringsutkastene i forhold til hverandre. Videre kan man undres over om det er tatt standpunkt til på hvilken måte, og i hvilken grad barnehagen skal være en skoleforberedende arena. Hvilket barnesyn ligger i så fall til grunn?

Organiseringen av kap. 6 levner liten tvil om at intensjonen er at barnehagen skal være en skoleforberedende arena. Dersom dette betyr at barnehagen skal representere en kvalitet i barnas liv som skolen kan bygge på, er vi absolutt enige. Men vi er ikke enige i at barnehagen skal fokusere på innholdet av læringen slik som læreplanen i skolen gjør. I stedet ønsker vi å ta utgangspunkt i at "Barndommen er en livsfase med egenverdi i menneskets livsløp" (kap. 2.1.) Fokus må i større grad være barnas egne ressurser. Det må tydeliggjøres hvordan man kan gjennomføre barns medbestemmelse, hva de voksne skal gjøre for å forstå hva barna uttrykker, og hvordan de voksne kan bruke seg selv og sine ressurser i samspill med barn.

Det er viktig at barnehager har faglig innhold, men dette må være på barnas premisser og tilpasset det enkelte barn. Det må tydeliggjøres hvordan man kan gi barna gode og varierte opplevelser, muligheter for å leke, uttrykke seg, bevege seg og hvordan fagområdene skal brukes som ressurser for barnas behov for å trenge inn i og forstå verden. I stedet for at rammeplanen for barnehagen fremstår som en læreplan for barnehagen der utgangspunktet er hva barna skal lære, ønsker vi at den blir en læreplan for de voksne i barnehagen. Målene bør rette seg mot de voksne, og ikke mot barna.

Altså: i stedet for følgende formulering i kapittel 6.2

"Gjennom arbeid med språk, tekst og kommunikasjon skal barnehagen bidra til at barna utvikler et rikt og variert språk...."

bør det for eksempel stå

"Personalet skal se etter, lytte til, prøve å forstå hvordan barn uttrykker og utvikler et rikt og variert språk og i denne prosessen forsøke å utfordre barna til et enda rikere og mer variert språk"

Tverrfaglighet og helhetlig tenkning

Rammeplanen fra 1995 var for en stor del viet til å beskrive tverrfaglighet og helhetlig tenkning i barnehagen, både med ord og i visuelle modeller. Også i planutkastet kan det enkelte ganger se ut som om grunnlaget skal være et helhetlig læringssyn (eks. kapittel 2.1: "Rammeplanen tar utgangspunkt i et helhetssyn på barn"). Men i kap. 6 er ikke tverrfaglighet og helhetlig tenkning nevnt! Man kan faktisk tolke dette som en nedprioritering av det som tidligere karakteriserte barnehagen: tverrfaglighet og helhetlig tenkning. Er denne dreiningen bevisst? Eller er det bare et uheldig resultat av intensjonen om å korte ned teksten?

Målformuleringene

"Kunnskapsløftet – læreplan for grunnskole og videregående opplæring" er en målstyrt læreplan der hovedinnholdet i fagplanene er de ferdighets- og kompetansemål som elevene skal ha etter endt klassetrinn. I L97 var det større fokus på innholdet i de ulike klassetrinn. Hensikten er tilsynelatende å gi skolene større valgfrihet i å utprøve undervisningsmetoder og styrke elevenes generelle kunnskap.

I kap. 6 i planutkastet er organiseringen av innholdet gjort omtrent på samme måte. Under hvert fagområde er det først listet opp utviklingsmål for barna og deretter handlingsmål for personalet. I innledningen kap. 6.1, står det at "målene som retter seg mot barnas opplevelser og læring er formulert som prosessmål. De er med hensikt ikke formulert som spesifikke kunnskaps- og ferdighetsmål." Det er vanskelig å være enig i at dette er tilfelle når man bruker formuleringene "barna skal utvikle ferdigheter i..., forståelse for..., kunnskaper om... o.s.v.) Derfor kan det se ut som om man faktisk legger seg etter skolens ambisjoner om å tydeliggjøre læringsmål.

Estetiske fagområder

I Rammeplanen fra 1995 kan vi lese s. 72:

De estetiske fagene er både inntrykks- og uttrykksfag. Gjennom dem skaper mennesker sansbar form av tanker og følelser. For å uttrykke den estetiske forståelsen må inntrykks- og uttrykkssiden ha nær sammenheng i førskolealder.

S. 71:

Den estetiske dimensjon, som er del av ethvert menneskes liv, er knyttet til identitet og livskvalitet.

Det er uheldig at begrepene inntrykk og uttrykk og fokuset på estetikk og estetiske opplevelser er blitt borte. Med denne endringen har betydningen av prosessen og opplevelsen i de estetiske fagområder blitt mindre viktig. Vi mener at det er nettopp disse aspektene med de estetiske fagområder som er de aller viktigste i barnehagen.

I fagområdets målformuleringer bekreftes synet på barn og læring. Man ser i liten grad barnas kompetanse og tar utgangspunkt i den, for eksempel barnas kreativitet, spontansang m.m. Vi mener også at fagområdet bør relateres til lek. (Både i engelsk, tysk og fransk har man fellesord for leke/spille. I barnehagen bør lek og sang/spill/samspill/sangleker og andre musikkaktiviteter være to sider av samme sak.)

Vi mener også at ordet **glede** burde være sentralt innen det estetiske fagområdet: **gleden over å gjenkjenne** (bilder, uttrykk, roller, rytmer, strukturer, temaer m.m.), **musikkglede, spilleglede, mestringsglede.**

Natur, miljø og teknikk

Personalet bør ta utgangspunkt i barnas nysgjerrighet, interesser og forutsetninger og utfordre barn til å oppleve med alle sanser, iakttå og undre seg over fenomen i naturen og den tekniske verden. Det bør være rom for å kunne stille spørsmål om liv og død, vekst og alder, helse og sykdom.

Personalet bør oppfordre barn, individuelt og i felleskap, til å bruke grunnleggende matematiske begrep og formuleringer og bruke dem i hverdagen. Likeledes bør personalet bruke et presist og korrekt språk når en omtaler tekniske, naturfaglige og matematiske forhold.

Førskolelærerne skal legge til rette for at barn kan få en rik eksponering av ulike miljøer slik at barn kan tilegne seg kunnskap om ulike aspekter ved natur, miljø og teknikk. Førskolelærerne må være kjent med og ha forstand på planter og dyr, økosystem, miljøvern, samspillet i naturen og bærekraftig utvikling.

Det er et mål å formidle igjennom tale og handling kjærlighet til naturen og respekt for liv, natur og nærmiljø. Gjennom sin kunnskap om naturen og nærmiljøet bør førskolelærerne ta med friluftaktiviteter som en naturlig del av hverdagen til barnehagen gjennom hele året.

Førskolelærerne må ha kunnskap om systematisering, trekke slutninger i forhold til den fysiske verden, tall og mengder, likhet/ulikhet, mønster, form, rom, posisjon, mål og vekt og kunne bruke denne kunnskapen i møte med spørsmål og samtaler med barn i hverdagen.

Førskolelærerne bør legge forholdene til rette for å bruke tekniske hjelpemiddel i hverdagen. De bør bygge på og videreutvikle de erfaringene barn har med tekniske hjelpemiddel og la barna bruke og videre utvikle disse ferdighetene ut i fra den kompetansen barnet har.

Planens oppbygning

Med utgangspunkt i det som er sagt foran, foreslås følgende endringer i rammeplanens oppbygning og innhold:

Kapittel 1 Barnehagens oppgaver i samfunnet.....

1.1 Barnehagens overordnede oppgaver.....

1.2 Lovgrunnlag for retningslinjer om barnehagens oppgaver og innhold...
Etter vår mening siteres det her altfor mye fra loven

1.3 Barnehagen som en flerkulturell arena.....

1.3.1 Samiske barnehager.....

Dette punktet har vi lagt til, mens vi har fjernet punktet om "Oppdragelse og omsorg i samiske barnehager". Et punkt vi mener kan oppfattes som at det er et spesifikt behov for oppdragelse og omsorg i samiske barnehager.

Kapittel 2 Barnehagens verdigrunnlag.....

2.1 Barnehagens formålsbestemmelse...

2.2 Barnehager med andre formålsbestemmelser....

2.3 Fellesverdier....

Kapittel 3 Grunnleggende begreper og prinsipper.....

I dette kapittelet bør man definere de ulike sentrale begrepene. Dette er begreper som kommer som egne kapitler senere i planen

3.1 Barn og barndom.....

3.2 Barns medvirkning

3.3 Lek, læring og omsorg.....

Dette er begreper som henger sammen og bør derfor omtales i relasjon til hverandre

Kapittel 4 Barn og barndom

Kapittel 5 Barns medvirkning

Til å være et såpass sentralt tema mener vi at det får altfor lite omtale i planutkastet. Vi mener at temaet bør ha et eget kapittel.

Kapittel 6 Lek, læring og omsorg (oppdragelse er en del av omsorgsbegrepet)

6.1 Lek og læring.....

6.2 Omsorg og oppdragelse.....

6.3 Barnehagens miljø...

6.3.1 Barnehagens fysiske miljø...

6.3.2 Barnehagens læringsmiljø.....

Kapittel 7 Barnehagens fagområder

7.1 Innledning....

7.1.1 Barnehagen som kulturarena...

7.1.2 Fysisk miljø som fremmer alle barns utvikling...

7.2 Språk, tekst og kommunikasjon...

7.3 Kropp, bevegelse og helse...

.osv

Kapittel 8 Arbeidsmåter og innhold

8.1 Planlegging og arbeidsfordeling (ulike roller i barnehagen)

8.2 Dokumentasjon som grunnlag for refleksjon og læring

8.3 Vurdering av barnehagens arbeid

8.4 Kommunens og eierens innsynsrett

Kapittel 9 Samarbeid

9.1 Innledning

9.2 Samarbeid mellom hjem og barnehage

9.3 Grunnskolen

9.4 Barneverntjenesten

9.5 Helsestasjonen

9.6 PP-tjenesten

9.7 Utdanningsinstitusjoner

9.8 Sametinget

9.9 Andre samarbeidsparter

Med vennlig hilsen

Beth Linde

Beth Linde

Studiedirektør

Ingegjerd Skeie Bjørndal
Ingegjerd Skeie Bjørndal
Seniorkonsulent